

Reactienota consultatieronde visie landbouw en voedsel provincie Utrecht

Bijeenkomsten 26 en 29 augustus 2024

V2 -16 september 2024

Inleiding

Voor de visie landbouw en voedsel provincie Utrecht is een uitgebreid participatietraject gevolgd met veel partijen. Daarna heeft er op 10 juli een Utrechtse Landbouwtop plaatsgevonden waar men in staat gesteld werd op te reageren op het streefbeeld landbouw en voedsel 2050.

De provincie is erg blij met alle input die partijen geleverd hebben en die zo belangrijk was om te komen tot een gezamenlijk streefbeeld. Kenmerk van zo'n proces is dat er verschillende meningen en standpunten worden ingebracht. Die zijn niet allemaal één op één overgenomen in de visie. De provincie is blij met de constructieve gesprekken die daarover hebben plaatsgevonden. Bij visievorming is het vaak moeilijk om ver vooruit te kijken als je als belanghebbende met de dag van vandaag te dealen hebt en alle problemen waar de ondernemers nu last van hebben. Toch is het vaak gelukt om goed te praten over de toekomst en de scenario's hebben ons bij dat gesprek geholpen. Er zijn ook veel obstakels benoemd of juist ideeën over hoe tot dat streefbeeld te komen. Dat is niet altijd zo terug te vinden in de visie, maar is zeker onderwerp van gesprek voor het vervolg: wat gaan we concreet doen om het streefbeeld te bereiken en welke hobbels hebben we daarbij te nemen? Deze ideeën zijn genoteerd en worden meegenomen bij de verdere uitwerking in uitvoeringsplannen.

Gedeputeerde gaf na het lezen van een eerste conceptversie van de visie op 2 juli te kennen nog een extra kleine consultatieronde te willen houden met de agrarische collectieven en met een kleine groep vertegenwoordigers van agrarische partijen, terreinbeherende organisaties, gemeenten, waterschappen, dierenbescherming en voedselclubs. Deze bijeenkomsten hebben plaatsgevonden op 26 augustus (de collectieven) en op 29 augustus (de brede vertegenwoordiging).

Een eerste integrale tekst Toekomst landbouw en voedsel provincie Utrecht 2050 (de visie) is op 19 augustus gemaild aan de partijen die aan deze extra consultatieronde meededen. Een aantal personen kon persoonlijk niet aanwezig zijn en heeft per e-mail of telefonisch gereageerd op de concepttekst. Na het verwerken van de punten in een nieuwe versie is er op 30 augustus een aangepaste versie gemaild.

Soms zijn aangedragen punten niet meegenomen in de nieuwe versie van de visie en dat kan meerdere redenen hebben:

- De visie was niet de juiste plaats om het punt te adresseren (ander abstractieniveau), maar kan wel bij de verdere uitwerking een plaats krijgen.
- Het punt komt niet overeen met de lijn die de uitkomst is van het proces rond de totstandkoming van de visie landbouw en voedsel. Het is een provinciale visie.
- De provincie speelt geen rol in het betreffende punt.

- Het punt is in een ander beleidsdocument al vastgelegd.

In dit document wordt ingegaan op de ingebrachte punten.

Streefbeeld 2050

Het streefbeeld is tot stand gekomen door middel van een participatietraject met veel partijen. Er moet zorgvuldig worden omgegaan met dit beeld in een extra consultatieronde. Wijzigingen zijn mogelijk indien het streefbeeld er niet door wordt aangetast, maar waar het wel in andere bewoordingen duidelijker kan overkomen en misverstanden voorkomt.

<i>Inbreng op streefbeeld 2050</i>	<i>Reactie provincie</i>
Wat is het effect van het streefbeeld op bijvoorbeeld stikstof of waterkwaliteit > geeft duidelijkheid als je bijv. spreekt over een halvering	Er wordt in het streefbeeld niet gesproken over een halvering. Het streefbeeld heeft als uitgangspunt dat water en bodem sturend zijn. Er wordt niet beweerd dat overal akkerbouw moet komen. Blijvend, kruidenrijk grasland is waardevol, maar waar voedselproductie voor mensen mogelijk is, is dat ook van grote waarde. In de tekst is meer aandacht gegeven aan waterkwaliteit.
Top-down nv-gebieden > agrarische belasting van het watersysteem met nutriënten > meer aandacht voor moment van toedienen > meer gebiedsgericht	Het klopt dat er in de visie in algemene zin wordt gesproken over waterkwaliteit (maar niet specifiek over nv-gebieden). In 2050 (streefbeeld) zien we een verbetering van de waterkwaliteit, omdat boeren in evenwicht met de leefomgeving werken. Aandacht voor juiste toediening van meststoffen is terecht en onderdeel van goede landbouwpraktijk. De visie zegt nergens dat alle boeren overal hetzelfde moeten doen.
waterberging is geen inkomensbron > nu dus niet, in de toekomst hopelijk wel	In het streefbeeld voor 2050 is het beeld dat deze vergoeding geregeld is.
Veenweide kan niet naar akkerbouw > botst > bewezen beste voor gras is een maaimachine (maar uitstoot) of koe Toets het streefbeeld aan andere regelgeving en andere doelen > bijv. koolstofopslag en graslandbehoud	In het streefbeeld wordt niet beweerd dat er in de veenweidegebieden akkerbouw moet komen. Kleine aanpassing gemaakt in de tekst over het streefbeeld om deze verwarring te voorkomen.
Open grasland, weidevogels en agroforestry in 1 zin > kan niet overal allemaal > dat benoemen dat het verspreid is (dus keuze per gebied met het gebied) > als je zo veel wil ben je kwijt wat je nu hebt	Het is nu per landschapstype opgeschreven.
Er heerst negatief sentiment rond grasland > daar is een andere visie voor nodig	Zie opmerkingen hierboven. Niet de bedoeling om grasland negatief neer te zetten. Tekstuele aanpassingen zijn gedaan.
Integraliteit van de opgaven mist (energie RES, natuur, water, landbouw, woningbouw) > gaat om de breedte van het landelijke gebied > je kunt nooit al die visies tegelijkertijd realiseren	Het is een sectorale visie, maar moet landen in de integrale Omgevingsvisie. De integrale afweging vindt ook plaats in de Ruimtelijke Puzzel en zal ook in de gebiedsprocessen plaats moeten vinden. Verder staat er in het streefbeeld wel vanalles over die andere thema's genoemd.
Voor meer lokaal voedsel is meer ruimte nodig	Lokaal voedsel kan ook uit omliggende gebieden komen, bijv waar veel akkerbouw mogelijk is.
wat is landbouw inclusieve natuur? Gecombineerde zones > geen overgangsgebied > hebt natuurgebied en landbouwgebied en daartussen een steeds groter wordend stuk grijs gebied > wat bedoelen we precies? geef duiding/omschrijving aan die term	Deze term komt uit het Hoofdlijnenakkoord, maar is daar niet gedefinieerd. Het is hier gebruikt om aan te geven dat natuur en landbouw verweven zijn en dat niet altijd duidelijk een scheiding tussen landbouw en natuur te geven is. In het streefbeeld is nu aangepast dat wordt aangegeven dat er in gebieden waar natuur en landbouw nauw verweven zijn, er door boeren en terreinbeherende organisaties als partners wordt samengewerkt.

Eenvormigheid van graslanden, bestaande uit Engels raaigras dat veel gemaaid wordt. Dit heeft negatieve effecten voor biodiversiteit doordat er geen insecten te vinden zijn en dus ook geen voedsel voor vogels. De ontwikkeling naar meer kruidenrijk grasland zou heel specifiek bij de scenario's moeten staan. Is ook goed voor de bodem (bijvoorbeeld klaver in grasmengsels) en dus ook voor klimaatrobustheid.	Zin in streefbeeld toegevoegd: 'Gezien de bodemgesteldheid in Utrecht is het grootste deel nog steeds in gebruik als grasland. Permanent, kruidenrijk grasland levert, naast diervoer, belangrijke diensten voor klimaat, bodem en waterkwaliteit en wordt om die redenen gekoesterd en beloond.'
Er is in de visie meer aandacht nodig voor gezonde bodem voor landbouw en natuur.	In het streefbeeld is toegevoegd: 'Een gezonde bodem is een belangrijke basis. Er wordt goed gezorgd voor de bodem met hoge organische stofgehaltenes, veel biodiversiteit en weinig verdichting. Moderne potstalsystemen en compostering systemen leveren een bijdrage aan deze gezonde bodems door de levering van ruige mest en compost.'
Met voedselbossen zijn we al verder dan in de visie omschreven (nog heel voorzichtig)	Voedselbossen staan erin op meerdere plaatsen, ook agroforestry-breed
Fosfor tekort	Bij ambitie 2 is toegevoegd: 'Vooral het terugwinnen van fosfor is op termijn belangrijk voor de toekomstige voedselproductie en het sluiten van deze kringloop.'
Grondddruk verstandig mee omgaan. Gangbaar voor de hand liggend vanuit beschikbaarheid grond.	Visie zet in op stimuleren natuurinclusieve kringlooplandbouw (kan ook gangbaar zijn) en ondersteunend grondbeleid daarbij.
(te) grote focus op methaan en daarmee op het verminderen van de veestapel	Methaan wordt genoemd als belangrijk broeikasgas, maar wordt in de visie niet rechtstreeks gekoppeld aan verminderen veestapel.
Vershil biologisch en gangbaar komt dichter bij elkaar. Nu al.	Er wordt in de visie niet alleen ingezet op biologische landbouw, al wordt dat wel gestimuleerd. De reden is dat biologische landbouw als enige onafhankelijk gecertificeerd is. Vooral de vraagkant wordt gestimuleerd, want die moet gelijk opgaan met het aanbod. Verder wordt natuurinclusieve kringlooplandbouw gestimuleerd, bijvoorbeeld ook via de doelsturing.
Er wordt weer ingezet op Agroforestry? Is dat een sociaal economisch verdien model voor de Landbouw? Hetzelfde als initiatieven als Herenboeren. (1-2 ha grond met groente en fruit) Beide modellen kunnen alleen bestaan op basis van heel veel vrijwilligers. Hiermee kan je ook de provincie Utrecht niet mee voeden.	Het betreft hier (nieuwe) concepten die bij kunnen dragen aan verdienmodellen voor duurzame landbouw, ook al zijn die nu niet bewezen. Dat geldt voor meer innovaties, dat weten we nu nog niet. Intussen zien we veel mooie initiatieven en die wil de provincie stimuleren waar dat mogelijk is en bijdraagt aan de doelen. Veel vrijwilligers: dat draagt ook bij aan de verbinding stad-land. Het hoeft niet de hele Utrechtse bevolking te voeden, maar draagt wel hieraan bij en aan bewustwording van voedselproductie. Het is niet zo dat in de visie beweerd wordt dat elke boer dit moet gaan doen, het zijn alternatieve modellen.
Minder positief is dat rondom natuur de provincie geen intensieve landbouw wil. Waarom? Welk effect heeft het op de natuur, als het gaat om emissie arme stallen enz.	Er staat: 'De Utrechtse landbouw bestaat uit vele soorten bedrijven, van zeer extensief tot intensief. Rondom natuurgebieden en in kwetsbare gebieden (bijvoorbeeld veengebieden of grondwaterbeschermingsgebieden) zijn extensievere vormen van landbouw dominant. Elders is binnen de wettelijke normen ruimte voor intensieve bedrijven die overwegend circulair zijn.' Het wordt niet uitgesloten.
Rondom natuurgebieden wil de provincie zones met landbouw en natuur. Geeft weer	Er staat: 'Natuurgebieden zonder landbouw en met haar eigen intrinsieke waarde, worden beschermd door een zone

<p>bepkeringen voor omliggende bedrijven in overgangsgebieden. Waarom geen zone van landbouw en natuur in de natuurgebieden?</p>	<p>eromheen waar verwevenheid met landbouw is. De landbouw in deze zone heeft geen negatieve impact op de natuur, de lucht- en waterkwaliteit.' Het gaat erom dat de staat van instandhouding van deze natuurgebieden niet mag verslechteren. Landbouw in deze natuurgebieden is dan erg lastig, of het levert landbouwkundig niets of weinig op.</p>
<p>Precisiefermentatie heeft gezorgd voor goedkoper melk en vlees? Waarop is dat gebaseerd? Welke wetenschappelijke bron?</p>	<p>Dit is geen wetenschappelijke uitspraak, maar een passage uit het streefbeeld voor 2050. Hoewel deze ontwikkeling nog in de kinderschoenen staat, willen we rekening houden dat dit een invloedrijke ontwikkeling kan zijn die in 2050 een stap verder zal zijn. En invloed zal hebben op onze vlees- en zuivelsector. Volgens de denktank RethinkX zullen de kosten van precisievergisting in de jaren 2020 blijven dalen omdat de benodigde ingrediënten goedkoper worden. Het onderzoeksinstituut verwacht dat "eiwitten gemaakt door PF tegen 2025 kostenconcurrerend zullen zijn met vergelijkbare eiwitten." Research and Markets voorspelt dat de markt voor precisiefermentatie tegen 2030 een waarde van 36,3 miljard dollar zal bereiken – van 1,6 miljard dollar in 2022. (https://innovationorigins.com/nl/is-precisiefermentatie-de-toekomst-van-ons-voedselsysteem/)</p>
<p>Het financiële plaatje ontbreekt > dit scheidt een te rooskleurig beeld > gaat de huidige consument van Utrecht zich echt zo gedragen? > nog te veel een droombeeld</p>	<p>Het gaat hier inderdaad om een wensbeeld waarbij alle partijen, ook ketenpartijen en consument, een belangrijke rol spelen. Provincie is niet verantwoordelijk voor die marktwerking, maar wil wel stimuleren waar kan. Het doel van het streefbeeld is dat je aangeeft waar je naartoe wilt werken. Daarbij laat je je niet bij voorbaat al beperken door obstakels die er inderdaad overal zijn. Hoe we naar het streefbeeld toewerken en wie welke rol daarbij speelt is het vervolgttraject.</p>
<p>In NL hebben we een cultuurlandschap ipv natuurlandschap → als je dat wil houden moet beheer blijven > deze visie zullen er gebieden zonder of met verkeerd beheer zijn > in deze visie wil je heel veel > moet keuzes maken en lef tonen</p>	<p>Deze visie bepaalt niet dat er onbeheerde gebieden komen, maar wil juist dat natuurbeheer en groenblauwe diensten een eerlijke vergoeding krijgen. Verder wordt gestreefd naar een betere samenwerking tussen natuurbeherende organisaties en agrariërs. Deze visie maakt overigens geen natuurbeleid.</p>
<p>Mestproblematiek > in de visie wordt de oplossing vooral buiten de provincie gelegd → het heeft dus invloed op andere provincies en daarop moet ook actief beleid komen > bijv meer samenwerking met de provincies, daarop sturen</p>	<p>Klopt dat samenwerking met andere gebieden voor kringlooplandbouw belangrijk is. In ambitie 2 is nu toegevoegd: 'Provincie wil onderzoeken of er ten behoeve van kringlooplandbouw samenwerking met regio's met meer akkerbouw bij kan dragen.'</p>
<p>Voor biobased/natte teelt is er nu nog ontbrekende kennis en ontbrekend verdienmodel</p>	<p>Het is een geïdentificeerde trend die impact kan hebben op de landbouw en daarom opgenomen is in de visie. Het kan zowel kansen (verdienmodel) als bedreigingen (concurrentie met voedselproductie) met zich meebrengen. Provincie wil helpen ketens stimuleren die een positieve impact hebben op de maatschappij en op het verdienmodel van de boer.</p>

Landbouw en voedsel provincie Utrecht

In dit hoofdstuk zijn veel data gebruikt, vaak specifiek over Utrecht, maar soms op nationaal niveau. De Utrechtse landbouw en de consumptie van Utrechtse inwoners is niet geïsoleerd in de provincie, maar verhoudt zich tot het nationale en Europese niveau. Soms ook zijn de data voor specifiek Utrecht niet beschikbaar.

<p><i>Huidige situatie</i></p> <p>Agrariërs zitten vast in een bepaald model > wat is de escape? > extensief zijn is niet lastig, maar worden wel > hebt daarbij hulp nodig van de overheid > hulp voor het opstarten bij die 1e stap > provincie koopt nu ook soms grond maar moet de boer daarin faciliteren</p>	<p>Dat verwijst naar de grondbank, zie ambitie 2.</p>
<p>Bij het huidige agrarische bedrijfsmodel wordt niks gezegd over dat veel import, zoals van granen uit Zuid Amerika, vooral naar ons achterland gaat, bijvoorbeeld Duitsland. Logisch dat wij in Nederland veel importeren, want Nederland ligt aan zee en heeft havens.</p>	<p>Het gaat hier specifiek over import van eigen veevoer.</p>
<p><i>Effecten op de leefomgeving</i></p> <p>- Bij ontwikkelingen ook goede voorbeelden en de context in Utrecht noemen > bijv. weidevogels in Utrecht gaat het goed mee</p> <p>- Benoem meer positieve effecten op de leefomgeving: sociaal, zorg, landschapsbeheer etc.</p>	<p>In de tekst is meer aandacht gegeven de inzet voor weidevogels en positieve resultaten op dat vlak. Andere positieve effecten zijn benoemd.</p>
<p>Tekst 'schaalvergroting en intensivering hebben ook in het agrarisch gebied tot achteruitgang van flora en fauna geleid.' Welke bron is hierbij gebruikt? En hoe zit het in de provincie Utrecht? Aantal weidevogels is in de provincie Utrecht toegenomen.</p>	<p>Gebruikte bronnen zijn 'Wereld Natuur Fonds. 2020. Living Planet Report Nederland. Natuur en landbouw verbonden.' en Compendium voor de leefomgeving. Verwijzingen zijn toegevoegd (ook in Bijlage 4). Gekeken wordt of we recente data voor specifiek Utrecht kunnen toevoegen in de volgende versie, maar die zijn op dit moment (begin sept) nog niet beschikbaar.</p> <p>Toegevoegd is: 'Wel zijn er in de provincie Utrecht de afgelopen jaren op onderdelen ook positieve resultaten geboekt. Bijvoorbeeld met het weidevogelbeheer.'</p>
<p>In provincie Utrecht zijn de verliezen niet groter dan het bodem en watersysteem aankan. Dit geldt mogelijk voor andere delen van Nederland, maar niet voor de provincie Utrecht. Zie gegevens van de Waterschappen. En op veengronden en rivierkleigronden heb je vrijwel geen uitspoeling naar bodem en watersystemen. Misschien is het vooral bij Löss en zandgronden een ander verhaal, maar die hebben wij in de provincie niet veel als het gaat om landbouwgronden.</p>	<p>Het gaat hier niet alleen over uitspoeling en water, ook over de stikstofuitstoot in de lucht. Ook de Utrechtse landbouw draagt bij aan de stikstofdeken.</p> <p>Ook is in provincie Utrecht nog een KRW-opgave. Het klopt wel dat er verbetering door de sector is behaald, en dat er vooral sprake is van erfenis uit het verleden die nog in de bodem zit. Er wordt niet beweerd dat in elk gebied dit hetzelfde is.</p> <p>Behalve de doelstellingen uit de KRW zijn er inmiddels nieuwe opgaven naar voren gekomen, zoals medicijnresten, micro-plastics, zeer zorgwekkende stoffen, waaronder PFAS, het gebruik van toegelaten</p>

Idem voor gewasbeschermingsmiddelen.	gewasbeschermingsmiddelen, waarvan resten inmiddels worden aangetroffen in het grondwater. Deze stoffen vallen niet altijd onder de toetsing van de KRW, maar worden breed aangepakt in het Bodem- en waterprogramma 2022-2027 Provincie Utrecht. Zie ook: Notitie Handelingsperspectief KRW (provincialestatenutrecht.nl) Bron gewasbeschermingsmiddelen: Staat van Landbouw, Natuur en Voedsel, editie 2023, Wageningen Economic Research; No. 2023-124
Boeren hebben ook last van schadesoorten als ganzen, exoten etc.	Het faunabeleid is in deze visie buiten beschouwing gelaten, al zit daar voor veel agrariërs een knelpunt. Hiervoor wordt verwezen naar het (aangepaste) Omgevingsprogramma Faunabeleid en Monitoring , dat op 9 juli 2024 door Gedeputeerde Staten is vastgesteld.
<i>Voedselzekerheid</i>	
Hoeveel mensen verwachten we in 2050? Hoeveel vraag is er? Welke vraag? Zelfvoorzieningsgraad in NL ligt volgens de FAO ranglijst heel laag (54%)	CBS voorspelt een stijging in provincie Utrecht van 1,4 mln in 2025 naar 1,6 mln inwoners in 2050. Consumptie is in de provincie zeer beperkt gerelateerd aan de lokale productie. Er staat in de visie dat we lokale of nationale consumptie willen stimuleren, vanwege een verdienmodel voor de boer, maar ook dat we zullen blijven importeren.
Hier wordt gesuggereerd dat de voedselzekerheid voor de wereld alleen gaat over de hoeveelheid graan die wij produceren. Dat is wel erg beperkt gedacht. Dit verhaal wordt bij zelfvoorziening over Nederland en EU verderop in de tekst weer gebruikt. Het suggereert dat wij in Nederland meer graan moeten verbouwen? Daar zijn onze gronden en klimaat niet eens voor geschikt. Dat geldt ook voor de provincie Utrecht.	Hier wordt uitgelegd hoe wereldwijd (door de Wereldgezondheidsorganisatie) wordt gerekend aan voedselzekerheid. Er wordt niet gesuggereerd dat wij ons eigen graan moeten verbouwen, maar wel dat niet de hoogst producerende landen de wereld voeden. Zelfvoorzienendheid is wel waar nu geopolitiek meer naar wordt gekeken, maar dat geldt zeker niet voor provincieschaal, eerder voor Europese schaal. Dit stuk is alleen een feitelijke analyse. In het streefbeeld wordt gezegd dat verschillende gewassen worden verbouwd waar dat geschikt is.
<i>Voedsel: eetpatroon en innovaties</i>	
Voedselomgeving mist > hoe ziet dat er uit? Nu alleen direct boer-consument, maar bijv. ook supermarkt, retail etc.	Voedselomgeving stond hier wel, maar is nu ook toegevoegd aan ambitie 8. Ook aanspreken retail en supermarkt etc is toegevoegd.
Eiwittransitie > kan niet op alle plekken gerealiseerd worden > gaan alle gebieden straks naar elkaar wijzen dat ze er verantwoordelijk voor zijn	De eiwittransitie gaat hier vooral over de consumptiekant. Sommige gebieden zijn geschikt voor akkerbouw en bonenteelt en anderen voor gras. Het gaat hier om een transitie die nodig is wereldwijd om iedereen te kunnen voeden.
Is Nederland de juiste plek voor plantaardige eiwitproductie?	Er zijn veel gronden in Nederland die geschikt zijn voor plantaardige eiwitproductie, maar veel minder in Utrecht. Uit onderzoek van Strootman Landschapsarchitecten en Universiteit van Leiden blijkt dat binnen onze landsgrenzen op natuurinclusieve wijze een gezond, volledig plantaardig dieet kan worden geproduceerd voor 20 miljoen Nederlanders. Dit is niet wat deze Utrechtse visie nastreeft, maar er kunnen wel genoeg plantaardige eiwitten in Nederland worden geproduceerd. Ook in de visie van Imke de Boer kan Nederland zichzelf voeden en in haar visie is daarbij ook plaats voor vlees en zuivel.
Dierlijk naar plantaardig eiwit > consument voor nodig > vraag gestuurd	Klopt, het gaat hier om het stimuleren van de consument.

<p>Plantaardig wordt 60/40 > er staat bij "is niet goed voor de gezondheid" > het oorspronkelijke product zelf wel, maar alleen niet na bewerking (bijv. door suikers) > het zou wel gezond zijn als het direct naar de consument gaat. Prima als er staat dat het nodig is voor klimaat, niet voor Gezondheid</p>	<p>De eiwittransitie helpt ook de gezondheid. In ons westerse, huidige voedingspatroon levert een verschuiving van minder vlees en zuivel naar plantaardige bronnen gezondheidswinst op. Verder wordt in het streefbeeld ook gepleit voor minder bewerkte producten.</p> <p>Zie ook het advies van de Gezondheidsraad: Gezonde eiwittransitie Voeding Gezondheidsraad</p>
---	---

Ambities

Bij de consultatiesessies is uitgebreid ingegaan op de negen ambities. Daar zijn dus veel reacties opgehaald.

1	<i>Verdienmodel stimuleren met ruimte voor ondernemerschap</i>	
	Deze visie gaat productie beïnvloeden, maar consumptie en vraag niet > maak onderscheid tussen markten, bijv. markt voor biobased materialen anders dan voedselconsument > die moet opgevoed worden > ook vraaggestuurd stimuleren	In deze ambitie staat juist dat provincie nieuwe ketens wil stimuleren. In ambitie 8 zit voor voedsel dat we de consumptiekant willen stimuleren. Idem voor biologische landbouw.
	Eerlijke beprijzing is belangrijk in de hele keten > écht voorwaarde voor productie, niet alles overlaten aan de markt	Eerlijke verdeling in de keten zit in de visie.
2	<i>Natuurinclusieve kringlooplandbouw stimuleren</i>	
	Bestemming gronden aan gebiedsproces over laten > na schuiven en ruilen ontstaat het vanzelf, niet dat op voorhand de puzzel al gelegd is > NNN verleggen flexibel > zo vast ligt de NNN nu niet >> belangrijkste is om te kijken wat de bodemkwaliteit /bodemgeschiktheid is > niet beslissingen maken op de tekentafel maar bodem- en water sturend in gebiedsproces	Deze visie gaat niet over het aanpassen van de NNN of deze ter discussie te stellen. Er zit al flexibiliteit in de NNN, bijv groene contour. Principe van bodem en water sturend zit in de visie.
	De boeren zijn tegen een grondbank, want de gronden van de grondbank gaan niet naar de boeren toe. Daarom willen ze zeggenschap daarin hebben.	Er zijn ook boeren die juist voor een grondbank pleiten. Er staat in de ambitie dat provincie het grondbeleid verder uitwerkt. Daarbij gaat het ook om een grondbank.
	In de zin over 'vitale bodem' biodiversiteit toevoegen	Dit is overgenomen.
	Evenwichtsbemesting > wat past bij het gebied > inspelen op wat waar kan en nodig is	Dit sluit aan bij wat we in de visie precisielandbouw noemen.
	KPI's > de-minimis	Dit betreft een EU-verordening. Er wordt door het Interprovinciaal Provinciaal Overleg gelobbyd richting EU om het bedrag op te hogen. Behalve overheidssteun is het echter ook belangrijk dat marktpartijen bij gaan dragen aan de KPI-beloningen (zoals dat nu beperkt al gebeurt). Tekst wordt hierop niet aangepast.
	Beheergeld moet bij de beheerder terecht komen > samenwerking met Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten	In het streefbeeld staat deze passage: 'De landbouw is meer natuurinclusief en de boeren werken als partners samen met terreinbeherende organisaties bij beheer van bepaalde natuurtypen.' Dat impliceert dat er ook een eerlijke afspraken worden gemaakt over de vergoeding van diensten.

Langjarig beleid is heel belangrijk voor collectieven > niet elke 3 jaar weer nieuw beleid	Dit is opgenomen in deze ambitie: 'De collectieven hebben daarbij grote behoefte aan langjarig beleid en financiering.'
3 Innovaties stimuleren	
Kunt niet zonder innovaties / falen hoort bij innoveren / wie verdient er aan	In pilots kan inderdaad gefaald worden, dat hoort erbij. Echter, bij subsidies voor uitrol van innovatie (d.m.v. investeringen) moet een innovatie wel bewezen zijn.
Innovatie moet vooral gericht zijn op de voorkant (inname) ipv achterkant (mest)	Ambitie over innovatie is helemaal aangepast.
4 Zorgvuldig omgaan met landbouwgronden	
Bescherming/zuinig op landbouwgrond > maar hoe? Zijn zo veel opgaven (woningbouw etc) moet integraal in gebiedsproces. Tegenstrijdigheid UPLG > wil beweging in gebieden > niet op slot > mogelijkheid tot ruilen	Het doel van het afwegingskader is om voor hoogwaardige landbouwgebieden nog beter af te wegen voordat er een andere functie op komt. Er is een zin toegevoegd: 'Deze afweging vindt liefst binnen gebiedsprocessen en met gebiedspartners plaats.'
Als je het wil beschermen moet je stelling nemen > om ook alle natuurdoelen te realiseren binnen agrarische gronden moet minimaal 45% landbouwgrond zijn > voedsel uit regio, recreatie, extensiveren, circulair, natuurinclusief etc. etc. je wil heel veel > hoeveel grond is daarvoor nodig?	Voedselproductie en voedselconsumptie zijn lokaal nauwelijks gerelateerd aan elkaar, maar onderdeel van een groter systeem. Dat maakt berekenen lastig: waar ga je dan vanuit? In de Ruimtelijke Puzzel zijn opgaven berekend, maar niet voor landbouwgrond. Provincie heeft niet een opgave voor voedselproductie. Wel laten we een onderzoek doen om hier toch meer over te kunnen zeggen.
Goed kijken naar wat kan waar? Landbouw bestemming houden tot puzzel gelegd is > pas daarna bestemmingswijziging > moet niet op slot	Dit hoort meer bij uitvoeringsstrategie, niet visie.
Waarom staat er landbouw gronden beschermen? Dat blijkt hier niet uit. Lijkt op structuur versterken	Er wordt in de visie niet gesproken over bescherming van landbouwgronden. Waar het om gaat is dat er een bewustere afweging wordt gemaakt bij functieverandering waarbij landbouwgrond met weinig gebiedsspecifieke uitdagingen voor o.a. klimaat, natuur en water en goede bodemkwaliteit zoveel mogelijk wordt ontzien. Aan dit afwegingskader wordt de komende tijd door provincie gewerkt en de uitkomsten kunnen nog niet in de visie worden meegenomen.
UPLG tegenstrijdig met wat hier staat zin "zo t/m extensivering" en laatste alinea > omvormen landbouw-natuur > zorgvuldigheid van landbouwgronden > moet bodem- en water sturend zijn	Tekst aangepast naar 'Zo blijft grond beschikbaar voor de landbouw en kan dit boeren helpen bij verduurzaming en extensivering waar dat nodig of wenselijk is.'
Grondbank door collectieven laten beheren.	Dit is een interessant punt wat bij opstellen grondbeleid kan worden meegenomen.
Zwaar agrarisch natuurbeheer ook mee laten tellen als NNN	Dit is een interessant punt voor de verdere uitwerking. Er zit wel enige flexibiliteit in de NNN.
5 Landbouwstructuur versterken	
Vrijwillige kavelruil en goede grondbank	Grondbeleid is onder ambitie 2 genoemd. Meestal zet provincie vrijwillige kavelruil in, maar wettelijke herverkaveling is ook een instrument dat in sommige gevallen effectief kan zijn. Dat wordt hier niet uitgesloten.
6 Dierenwelzijn bevorderen	
Focus ligt nu op wettelijke verplichtingen. Veel ondernemers zullen ook bovenwettelijke inspanningen (willen) verrichten, die de provincie zou kunnen ondersteunen, bijv. door deze op te nemen	Dit is aangepast in de tekst.

in de UMDL, door investeringssubsidies of door het beschikbaar stellen van grond en/of vergunningsruimte	
Je kan als provincie niet anders dan landelijk (en NL is al anders dan Europa) > gelijk speelveld creëren met rest van het land, en met Europa/wereld > elke koe die hier verdwijnt komt daarna in China, is dat diervriendelijker?	Het klopt dat de welzijnsnormen Europees en landelijk bepaald worden. Toch kan de provincie op punten wel rekening houden met dierenwelzijn en dat wordt in deze ambitie aangegeven.
7 Landbouw versterken als onderdeel van de Utrechtse samenleving	
Groen Groeit Mee hoort niet bij de ambitie. GGM is niets anders dan een bedreiging voor de landbouw. Het onttrekt extra grond aan de landbouw waardoor de overgebleven landbouw intensiveert. De landbouwpartijen en zelfs de agrarische natuurcollectieven hebben GGM niet meeondertekend. Als we er kansen in zagen was er wel meegetekend.	Passage is aangepast: 'Een voorbeeld is het programma Groen Groeit Mee, waarbij met verstedelijking regionaal recreatief groen mee wordt ontwikkeld. Daar liggen kansen voor de agrarische ondernemer die de recreant weet te verleiden om daar geld uit te geven. In de huidige vorm heeft dit programma weinig draagvlak onder de agrariërs, dus dient er gezocht te worden naar andere vormen, zoals een gebiedsfonds.'
Fonds voor teruggeven aan natuur voor alle woningbouw > natuurcompensatie dan een kans > niet extra groenopgave	Dit is een interessant idee voor Groen Groeit Mee, zodat het op meer draagvlak van de agrarische sector kan rekenen. Dit punt is voor verdere uitwerking.
Consument zal niet altijd naar ons toe willen komen > aanbod in de supermarkt > lopen tegen regelgeving aan bijv. rauwe melk	Provincie wil bijdragen aan een sterkere verbinding tussen stad en land, waarbij de landbouw een verbindende rol kan spelen. Dat gebeurt nu ook al, maar in een verstedelijkende provincie kan dat nog sterker. Dat biedt kansen. Provincie probeert in Omgevingsbeleid initiatieven te faciliteren en obstakels weg te nemen, zie ook ambitie 9.
8 Consument naar een duurzamer en gezonder voedingspatroon stimuleren	
Wordt er bij de % rekening gehouden met groei aantal inwoners?	Ja, het wordt berekend als percentage van de totale bevolking van Utrecht.
Toevoegen hoe je ook echt gaat stimuleren en niet alleen doelen	Het 'hoe' wordt uitgewerkt in een programma. In deze visie wordt de richting gegeven.
Tussenschakels in de keten moeten meegenomen worden in de ambitie	Tekst is aangepast. 'De supermarkten, retailers, horeca en cateraars spelen een cruciale rol in het aantrekkelijk aanbieden van lokale en gezonde producten. Provincie stimuleert alle schakels in de keten en geeft zelf het goede voorbeeld.'
9 Omgevingsbeleid ontwikkelen	
Flexibele omgang met regelgeving om andere functies mogelijk te maken	Dat wordt met deze ambitie beoogd en wordt verder uitgewerkt (niet in de visie)
Feitelijk kan er maar heel weinig als het gaat om agrarische bestemmingen. Het streven naar multifunctionaliteit is voor veel boeren lastig, want dan moet je goed zijn op verschillende terreinen, terwijl het al moeilijk genoeg is om goed te zijn in het agrarische vak.	Streven is om wie <i>wel</i> kansen ziet en die passen bij de doelstellingen te helpen.